

Я. В. Євтушенко

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

ДИДАКТИЧНІ АСПЕКТИ ТУРИСТСЬКО-СПОРТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМУ

В статті розглядається процес туристсько-спортивної підготовки студентів груп ПСМ, методи навчання, їх сутність та ефективність. Розкривається суть туристсько-спортивної підготовки майбутніх фахівців з туризму, акцентується увага на співпраці викладача-тренера ВНЗ та студентів.

Ключові слова: туристсько-спортивна підготовка, методи навчання студентів.

The article considers the process of tourist and sports training of students of PSM groups, teaching methods, their essence and effectiveness. The essence of tourist and sports training of future specialists in tourism is revealed, attention is focused on the cooperation of the teacher-coach of the university and students.

Keywords: tourist and sports training, methods of teaching students.

Постановка проблеми. Одним з об'єктивних факторів у досягненні успіху в туристсько-спортивній підготовці (ТСП) студентів є викладач (інструктор-тренер), який повинен мати високий ступінь мотивації досягнення успіху в процесі ТСП, на основі глибокого знання методики її проведення. Відмова від стандартного навчального процесу із застосуванням нових педагогічних моделей дає основу для створення інноваційного змісту туристсько-спортивної підготовки студентів у ВНЗ.

Проблемний підхід до процесу підготовки майбутніх фахівців з туризму у ВНЗ вимагає застосування активних методів навчання: ділових ігор, вирішення проблемних ситуацій, що можуть виникнути в професійній діяльності фахівця зі спортивного туризму. Проблемний підхід до ТСП вимагає включення до курсу лекцій, в структуру семінарських і практичних

занять навчальних дисциплін «Спортивний туризм», «Теорія і методика туристсько-спортивної роботи», «Організації та проведення туристських походів» та інших дисциплін, прийомів і засобів активного навчання, а також зміни змісту освіти в рамках конкретного навчального предмета.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання організації навчально-тренувального процесу та вибір методів навчання у спортивному туризмі на даний час повністю не розкрито, що обумовлює актуальність. Проблемами туристсько-спортивної підготовки в Україні освітлюють такі вчені: Абрамов В. В., Булашев О. Я., Конох А. П., Зігунов В. М., Зігунова І. С. та інші.

Метою статті є вивчення сутності та ефективності методів навчання, впроваджених у навчально-тренувальний процес студентів груп ПСМ зі спортивного туризму.

Виклад основного матеріалу. У нашому дослідженні основними методами навчання майбутніх фахівців з туризму були: лекційні заняття; семінари; практичні заняття; спортивне тренування, у тому числі; ділові ігри; проблемні ситуації; комп'ютерне моделювання; аутогенне тренування.

Вибір методів навчання для рішення завдань професійної підготовки визначався вимогами поступового ускладнення завдань і способів виконання практичної діяльності, послідовний перехід студентів від виконання завдань під контролем педагога-інструктора до самостійного вирішення професійно-туристських ситуацій.

Поряд зі словесними й практичними методами в процесі навчання були використані наочні методи, серед яких активно використовувалися: ілюстрація, демонстрація навчальних фільмів, діапозитивів, таблиць, схем; робота зі звітами про спортивні походи і паспортами локальних перешкод; показ виконання технічних прийомів.

Розглядаючи змістовий аспект навчання з використанням ігрової методики, виділимо наступні педагогічні можливості їх використання.

Ігрові методики сприяють:

- підвищенню інтересу до навчальних занять у цілому, підвищенню рівня тренувальних навантажень;
- зростанню пізнавальної активності в процесі навчання;
- формуванню професійної дієздатності, необхідної майбутнім фахівцям;
- розвитку професійної оцінки й самооцінки власних сил і дій, формуванню вмінь і навичок педагогічного спілкування, напрацюванню організаторських й управлінських умінь і навичок.

Серед можливостей, які відкриваються перед педагогами, що проводять спеціально підібрані педагогічні ігри, варто виділити:

- можливість накопичення нового дидактичного досвіду;
- більш реалістичне розуміння своїх можливостей і як наслідок – зміна методики викладання.

Ігрова методика не змінює традиційні методи навчання студентів, а раціонально їх доповнює, розширюючи педагогічний арсенал педагога, дозволяючи більш ефективно досягати поставлених цілей і завдань конкретного заняття та усього навчального курсу. Процес ігрового навчання дуже гнучкий. Він дає можливість викладачеві творчо використати в дидактичних цілях найбільш значні події, різні критичні ситуації. Наприклад, ділова гра може розглядатися як імітація реальної діяльності фахівця, що виступає у ролі гідного-провідника міжнародного класу в тих або інших штучно створених ситуаціях.

Проведення ділових ігор сприяє розкріпаченню творчих можливостей, як учасника, так і педагога-інструктора, що дає можливість вільно мислити. Гра в дидактичному плані виступає не тільки як метод навчання, але і як засіб, форма організації навчання.

Використання особистісно-орієнтованого підходу у педагогічному процесі свідчить про значимість таких факторів ефективного професійно-особистісного розвитку фахівця, як особиста зацікавленість у своєму професійно-особистісному зростанні; суспільне визнання успіхів та

результативності праці; високий рівень сформованості професійно обумовлених особистісних якостей, професійне самовизначення; постійне підвищення професійної компетентності [1].

Реалізація використаних технологій дозволила одержати стійкі позитивні зрушення в навчальній діяльності й професійно-особистісному розвитку майбутніх фахівців, про що свідчать отримані результати експериментального дослідження. Правильний добір методів і освітніх технологій в процесі навчання забезпечили зростання рівня загально-професійних і спеціальних знань, умінь, навичок слухачів, формуванню необхідних компетенцій для здійснення практичної діяльності.

Необхідно відзначити, що становлення професіоналізму інструкторів-провідників неможливе без особистісно-орієнтованої мотивації до пізнання, самовизначення, самоствердження, самовиховання, самовдосконалення.

Програма реалізується за загальною сіткою годин, сприяючи формуванню високого рівня спортивної підготовленості й підвищенню спортивної кваліфікації студентів, систематизації знань і навичок з техніки й тактики туризму, фізичній і психологічній підготовці, теоретико-практичним основам спортивного туризму і їхня практична реалізація під час спортивних походів і турів, тренувань і змагань. При реалізації програми надаються необхідні умови для оволодіння технічним і тактичним потенціалом спортивного туризму.

У рамках даної програми передбачене проведення навчально-тренувальних походів I та II категорії складності, що по своєму змісту й спрямованості відрізняється від звичайних походів вихідного дня. Основна їх мета – придбання й підвищення технічної, тактичної й методичної грамотності студентів, закріплення навчального матеріалу в обстановці реального спортивного походу, удосконалювання студентами навичок проведення навчальних занять, керівництва спортивною туристською групою, вивчення району походу. Відповідно до цього розробляються нитки навчальних маршрутів для кожного відділення спортсменів, з певним

набором природних перешкод. Створюється схема взаємодії навчальних груп на маршруті, встановлюється радіозв'язок між ними, визначаються спільні заняття.

Студенти, під керівництвом фахівців з туризму, розробляють тактичний план навчально-тренувального походу, підготовляють маршрутні документи, складають списки особистого й групового спорядження, раціону харчування, список продуктів, склад медичної аптечки й ремонтного набору. Крім цього, визначаються запасні (аварійні) варіанти маршруту на випадок негоди, встановлюються контрольні терміни проходження маршруту.

План навчально-тренувального походу й розклад занять із тематикою навчання в поході обговорюється й затверджується на інструкторській раді з представниками маршрутно-кваліфікаційної комісії й рятувальної служби МНС в даному гірському районі. Всі учасники навчально-тренувального походу щодня призначаються на виконання ролі керівника денного переходу й інструктора провідного заняття. Відповідальність за організацію, якість навчальних занять і безпеку навчально-тренувального походу несе інструктор-викладач. Основне завдання інструктора-викладача в навчально-тренувальному поході – прищепити студентам творче відношення до вибору тактичних рішень та їх технічне втілення.

Щодня, наприкінці денного переходу по маршруту інструктор-викладач підводить підсумки дня, обговорюючи позитивні й негативні дії учасників під час проведення навчальних занять. Завдання заходу – націлити студентів на виправлення здійснених помилок і недоліків, надати методичні поради кожному для подальшого спортивного вдосконалювання. Підведення підсумків також проводиться наприкінці здійсненого навчально-тренувального походу [2].

Висновки. Отже, вище зазначені методи навчання, що були впроваджені у навчально-виховний процес проявились у студентів в ефективній сформованості туристсько-спортивних компетенцій, що позитивно відобразиться на їх майбутній професійній діяльності.

Список використаних джерел

1. Зігунова І. С. Підготовка інструкторів туристського супроводу у ВНЗ : автореф. дис. на здобуття наук. степеня кан. пед. наук: 13.00.04. «Теорія та методика професійної освіти» / І. С. Зігунова – Харків, 2007. – 20 с.
2. Зігунов В. М. Організаційно-методичні основи спортивного туризму / В. М. Зігунов, І. С. Зігунова, О. О. Міщенко. – Суми: Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. – 435 с.